

250 Ft

Ez a kötet Miguel Hernández 1937-ben Valenciában megjelent könyvének verseit tartalmazza. A fordítások Juan Cano *Viento del pueblo* című 1992-ben megjelent kiadása, illetve a 2006-ban publikált kritikai kiadás (RBA Coleccionables, Obras completas) szövegei szerint készültek. Mindkét kiadás külön illeszti függeléként az 1937-es kötetben nem szereplő, de a témakörhöz kapcsolódó verseket, ezeket nem szerepeltetjük, megőrizve a költő eredeti szerkesztési, válogatási elveit.

Juan Cano írja: „A *Viharzó nép* legmegrázóbb műve annak a költőnek, aki verseivel kiérdemelte a »nép nagy költője« és a »mí háborúnk legnagyobb költője« rangot.” Ezt megelőzően a Z-füzetek sorozat 142. kötetében Miguel Hernández egyik, halála után megjelent versciklusát adtuk közre *Hiánydalok és hiányvonalak* címmel.

MIGUEL HERNÁNDEZ

Viharzó nép

VERSCIKLUS

Z-füzetek / 143

MIGUEL HERNÁNDEZ

Viharzó nép

VERSCIKLUS

BUDAPEST

Z-füzetek/143

**Sorozatszerkesztő
SIMOR ANDRÁS**

**MIGUEL HERNÁNDEZ
Viento del pueblo**

**A fordítás Miguel Hernández Obras completas I című kötete
(2006, RBA Coleccionables, S.A.), illetve
Juan Cano Ballesta: Viento del pueblo
(Ediciones Cátedra, S.A. 1992)
című gyűjteménye alapján készült**

**Fordította és előszóval ellátta
SIMOR ANDRÁS**

© Simor András

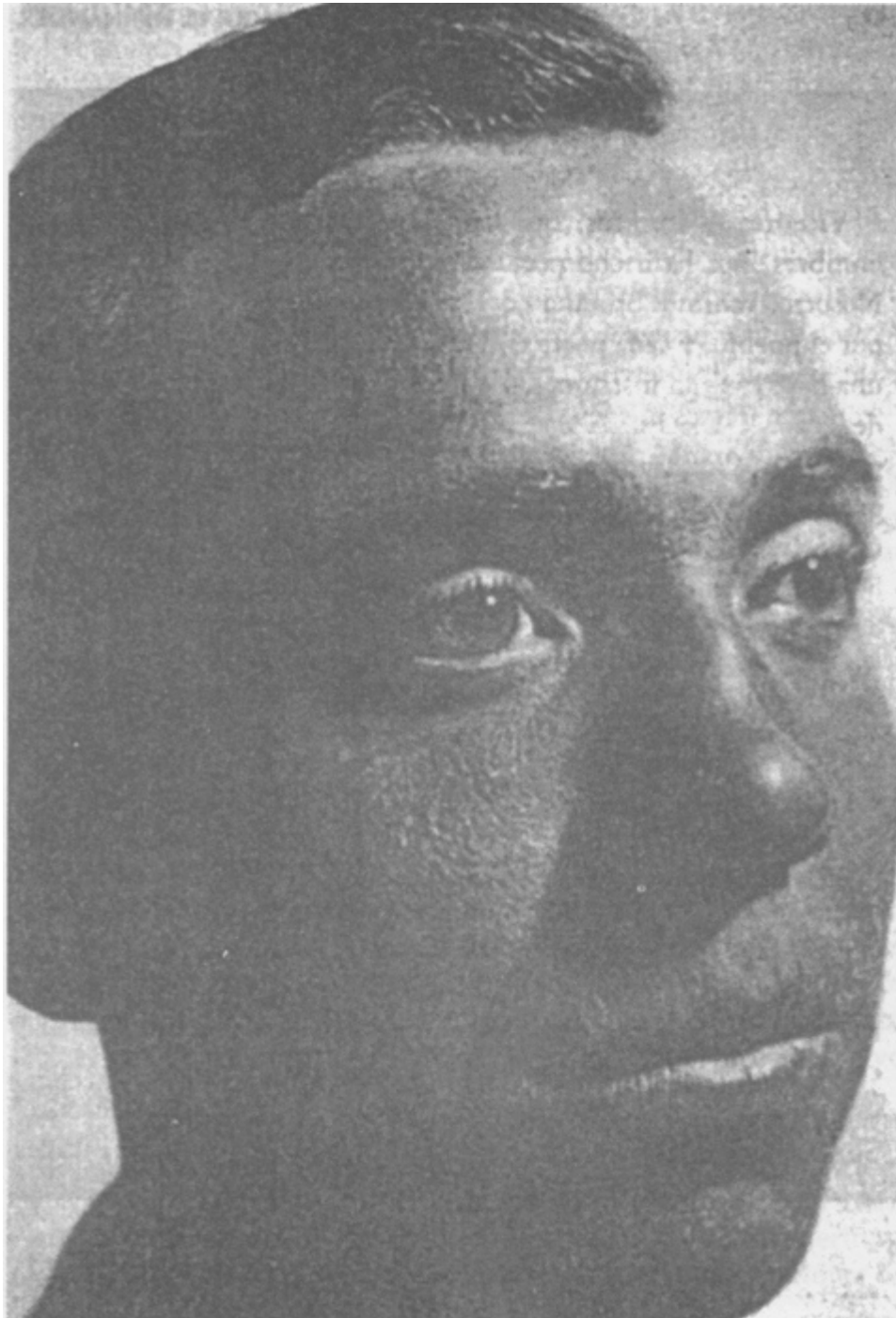
Ez a Viharzó nép Miguel Hernández 1937-ben Valenciában megjelent könyvének verseit tartalmazza. A fordítások Juan Cano *Viento del pueblo* című 1992-ben megjelent kiadása, illetve a 2006-ban publikált kritikai kiadás (RBA Coleccionables, Obras completas) szövegei szerint készültek. Mindkét kiadás külön illeszti függelékként az 1937-es Viharzó népben nem szereplő, de a témakörhöz kapcsolódó verseket, ezeket nem szerepeltetjük, megőrizve a költő eredeti szerkesztési, válogatási elveit.

Juan Cano írja: „A *Viharzó nép* legmegrázóbb műve annak a költőnek, aki verseivel kiérdemelte a »nép nagy költője« és a »mi háborúnk legnagyobb költője« rangot.” Ezt megelőzően a Z-füzetek sorozat 142. Viharzó népében Miguel Hernández egyik, halála után megjelent versciklusát adtuk közre *Hiánydalok és hiányrománcok* címmel.

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

Miguel Hernández fényképe az 1937-es kiadásban

Kortársam, Miguel Hernández [1] .....

Miért nevezem kortársamnak a Franco tábornok börtönében, élete harmincegyedik évében, 1942-ben az orvosi segédlet megtagadásával halálba „segített” spanyol költőt?

Erre a kérdésre válaszol ez az előszó.

A *Viharzó nép* kötet verseit *Miguel Hernández* 1936 szeptembere és 1937 júliusa között írta. Alig egy év költői termése ez a híres verseskönyv, melynek alapján az akkor huszonhatodik évében járó költő (az egykori előszó huszonöt évesnek nevezi) a

„nép költője”, „a polgárháború legnagyobb költője” rangot vívta ki magának.

Könyvét költőtársának, *Vicente Alexandrenak* dedikálja. Ezt írja a dedikációban: „A mi alapzatunk mindvégig ugyanaz: a föld. Sorsunk, hogy gyökeret verjünk a nép kezében. Csak ez a magasztos kéz őrizheti meg a költő szent, izzón kiömlő véréét. Akik bepiszkítják ezt a kezet, akik megbecstelenítik ezt a vért, a nép és a költészet gyilkos árulói, senki se mossa tisztára őket, saját piszkukba fulladnak bele.”

1936 szeptemberében a költő önkéntesként belép a híres Quinto Regimientóba (Ötödik Ezred). Részt vesz a terueli harcokban, az andalúziai, extremadurai ütközetekben. A terueli harcok idején Miguel Hernández *Enrique Lister* 11. hadosztályához tartozik. Lister írja: „Sokszor tapasztaltam, hogy egy költemény képes megérinteni a katonák szívét, többet ér, mint tíz hosszú beszéd.” A költő a *Valentin Gonzáles* „El Campesino” zászlóalj tagjaként, a kubai forradalmár író és újságíró, *Pablo de la Torriente-Brau* politikai komisszár parancsnoksága alatt szerkeszti a zászlóalj újságát, prózát és verset egyaránt ír, költeményeit hadsereggyűléseken, mozgósításokon szavalja. Pablo de la Torriente-Brau írja: „Felfedeztem egy költőt a zászlóaljban, az árkászok között, egy fiút, akit a legjobb spanyol költők közt tartanak számon. A zászlóalj kulturális vezetőjévé neveztem ki.”

Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a költő a Viharzó nép szerzőjeként vált a falangista ellenforradalom által „veszélyeseként számon tartott értelmiségiek egyikévé, akit 1940-ben először halálra, majd harminc évi börtönbüntetésre ítélték. A bírósági iratok szerint a *Viharzó nép* című kötet marxista eszmeiségű, a költő „agitátor és propagandista volt, feltételezhetően kommunista.”

A *Viharzó nép* (*Viento del pueblo*) címet a költő a ciklus harmadik verséből emelte ki.

*Gránitnál keményebb baszkok,
asztúriaiak, bátrak,
víg valanciaiakkal
kasztíliaiak, szárnyak
röpténél is merészebbek,
és mint a föld, barázdáltak,
villámból lett andalúzok,
szülöttjei a gitárnak,
kiket könnyzárpor üllőin
jó acéllá kalapáltak,
extremadúriakkal
gallegók, sok vihart láttak,
aragóniaiakkal
katalánok, mind elszántak,
murciaiak, fürtjével
dinamitnak és halálnak,
León és Navarra sarja,
sarja éhségnek, baltának,
bányák királyai jönnek,
kik a földdel egyé váltak,
férfiak, kik gyökerek közt,
akár a gyökerek, állnak,
életből halálba mennek,
semmiből semmibe vágnak,
igát tirátok tennének
fiai gaznak, dudvának,*

*feltöri még az ő válluk
az iga, mit nektek szántak.*

(Nép vihara sodor engem)

A nép másféleképpen is megjelenik a Viharzó nép verseiben. *Somlyó György* arra hívja fel a figyelmet, hogy *Rimbaud* híres verse, „*Jeanne-Marie* keze mintha csak mintája lenne *Hernández Rosarió*ról, a dinamitrobbantó lányról szóló versének.” Arra is utal, hogy *Hernández* nem ismerhette *Rimbaud* versét, spanyol fordítás akkor még nem létezett belőle, és franciául sem olvashatta, hiszen csak később, a börtönben kezdett franciául tanulni. A francia géppuskás lány és a madridi „dinamitera” egymás rokonai, a nép megjelenítői. Hasonló azonosságot jelez a kötet néhány másik remeke, a *Paco Ibañez* zenéjével világhírűvé lett *Olajbogyószedők*, a *Kezek*, *A verejték* című vers is. Az orihuelai pásztorfiúból lett költő, a „lövészárok paraszt poétája” közéről ismerte e versek szereplőit, mintha ő maga lett volna e versek hőse.

Ezért szólíthatja meg Spanyolország parasztjait, és nem kevesebbet ír nekik, mint azt, hogy elárulják a népet, ha *Franco* tábornok táborába állnak. Idézzük a *Spanyolország parasztjához* című versből:

*Fogdák és rabbilincsek,
sötétje börtönöknek,
balsors, fegyházak éhe,
ahol derékba törnek,
ezeket véded, nem mást,
amikor véded őket.
Fiaid veszte, átka
szerencsétlen szülőknek
hóhérnak lesz prédája,
miközben csontod görbéd,
búzát becstelenítve
elpusztítod a földed,
nem késő, parasztember,
ébredj, ezt kérem tőled.*

A kötet első versét a polgárháború elején Granadában kivégzett *Federico García Lorcának* ajánlja. Olyan ez a sirató, mintha *Lorca Ignacio Sánchez Mejías* torreador teteme fölött zokogó híres siratóéneke volna:

*Federico García
volt tegnapig neved: ma pornak hívnak.
Tegnap egy világ volt előtted nyitva,
ma csillagpázsit alatt őriz sírhant.*

*Annyi volt! Annyi voltál, és már nem vagy!
Oszlopok és gombostűk
megremegtek az örömdtől tegnap,
most fogad közül téped ki, kirántod,
szomorú lettél, nevetésed megfagy,
koporsók édenkertje lett világod.*

*Csontváz az öltözéked,
és álmod hideg ólom,*

*tisztelet, merev közöny övez téged,
hogy lássalak, szemedhez kell hajolnom.*

*Galamb-életed messzire tűnt innét,
mit tajtékossá festett,
burukkolóssá az ég és sok ablak,
mint heves toll-sereglet,
heteket hordó szelek elragadtak.*

*Almák édes fivére,
a szüvak nedveiddel úgysem bírnak,
haláloddal úgysem bír a féreg mohó nyelve,
vad egészséget kínál almáidnak
a fa, gyökerét csontjaidba verve.*

*Be van temetve a nyálad forrása,
gyermek a galambnak,
csalogány és olajfa unokája:
leszel, míg forog a föld, ma és holnap,
férje az örökzöldnek, büszke párja,
apa-trágya viaszlevelű Ionénak.*

*Mily egyszerű a halál: ideérve
mily egyszerű, de minden tette álnok!
Sose jön lassan, váratlan öl kése,
és szívedbe fúródik, mikor kicsit se várod.*

*Te, legszilárdabb torony, leomoltál,
földre zuhansz, te égre szálló karvaly,
zengő kiáltás voltál,
hallgatsz, elhallgatsz, elnémított hanggal.*

(Első elégia)

Ám tegyük hozzá rögtön, hogy ezek a versek nem elsősorban a fájdalom kiáltásai. A költő ugyan a gyász szavával kezd dalba, halottjai sírján ülve énekel, de jól tudja, hogy olyan időkben él, amikor nem sírásra van szükség, mert akit akár egyetlen percig nem a harc tüze éget, „abból nem lehet győztes, hanem csak lassú vesztes.” A költő azok közül való, „akik naponta halnak”, számára „számtalan sok korty az élet, / s egy korty a halál, egyetlen”, ám dalolva várja, mint a „csalogány, ki dalára / puskák hangja közben gyújt rá.”

Ám még nem feleltem az írásom elején feltett kérdésre.

A válaszhoz újabb kitérőre van szükség.

Miguel Hernández bízik a Köztársaság győzelmében. Nincs igazuk költőtársainak és azoknak a spanyol irodalmároknak, akik ebben az optimizmusban költészetellenes politikai elszántságot, saját magára erőszakolt hitet vélnek felfedezni. A költő nagyon is tisztában van a tényleges helyzettel. Állításunkat versidézetekkel igazoljuk:

*Ha nincsen elég puskád, nép,
százezrekből támadt tenger,
csontjaid nem hiányoznak,*

*büntesd őket csontkezeggel,
míg van öklöd, körmöd, nyálad,
és míg szíved nem veszett el,
gyomrod, beled, fogad is van,
erődnek ki állhat ellen.*

(Halottjaim sírján ülve)

Vagy abból a versből, amelyben a remény igen sajátos költői kép formájában szólal meg

*Spanyolhont ifjúsága megmenti, tette készen,
habár nárdus-puskával kell ellenükre törni,
viasz-karddal a kézben.*

(Fogadjátok be ezt a hangot)

Míg egy spanyol elállja a hódítóknak útját – hirdeti az *Euzdaki* című vers – addig „Spanyolhon nem veszendő”.

*Ha nem marad belőlünk, csak egyetlen magvacska,
Spanyolhont megmentjük egyetlen maggal.
Arcunkra fény világít, a győzelemnek napja,
mint mikor messzi hegyre ragyog közelgő hajnal.*

Ez volna a magára erőszakolt hit? Költészetellenes optimizmus?

Madridot a „lövészárók-folyó”, a Manzanares védelmezi, tengerré lesz vörös és forró habbal, győzhetetlen árként írja be az idő ízét a történelembe. A költő szavát olajfák csöndje őrzi. „Amíg él egyetlen fa, nem vész oda az erdő”. „Nincs, ki az életen győz, / vért ki lebir erővel, / szárnyal az élet, szárnyát / a szélbe szegzi ő fel.”

Nem Franco győzött, hanem a harmincegyedik életévében meghalt költő, Miguel Hernández, aki azt hirdette. „Lenin-képekkel beszél Spanyolország, / hajnali máglyák szavaival szólnak.”

Miguel Hernández igazát az elmúlt két évtizedben éltem át. Amikor az áradt mindenünnen, legalábbis a közvetlen közelből, hogy a szocializmus lehetősége ábrándkép, nincs más alternatíva, csak az embernek ember által való kizsákmányolása. Akkor éltem át a fiatalon meghalt spanyol költő magabiztos igazságát, aki azt hirdette: „Nincs, ki bronzhangot elfojtani tudna, / nincs, ki bronzhangom erejét legyűrje.”

Ezért kortársam Miguel Hernández.

Simor András

Első elégia

Federico García Lorca költőnek

Rozsdás lándzsahegyével a halál ver keresztül,
és ágyúruhájától rémüldözik a zord rét,

hol reményt vet az ember, gyökerek hite zendül,
só esőzik, halálfejeket szór szét.

Szérűskert, zöldellt nemrég,
öröm ideje milyen tavaszt érlel?
A nap ma vért rohaszt már, gonosz csapda az emlék,
vaksötétet csíráztat vaksötéttel.

A fájdalom és leple
eljönnek ismét, közelünkbe érnek.
És a zokogás záporától verve
zsákutcájába lépek.

Ott áloé-sötétnek
belsejében találok magam mindig,
szemekkel és botokkal, én halottam,
utam elején lámpás, haldokló fénye izzik,
szívek haragos lánca fogad ottan..

Zokogni egy kút mélyén
vigasztalan gyökerével a víznek,
örökké zokognék én
szívem jajával sírva:
hol senki se hall engem, nincs hang, és nincs tekintet,
könnyem se látnák, mi ráhull a sírra.

Lassan lépek be, homlokom lehajtva
lassan, miközben szívem szakad széjjel
lassan, és kezdek lassú, sötét dalba,
amit zokogó gitárom beszél el.

Egyetlen halott hangját se feledve,
kikről illendő ma zengeni gyászdalt,
lelkem kondítja, mintha kézzé lenne
zokogásom, mikor egyet kiválaszt.

Federico García
volt tegnapig neved: ma pornak hívnak.
Tegnap egy világ volt előtted nyitva,
ma csillagpázsit alatt őriz sírhant.

Annyi volt! Annyi voltál, és már nem vagy!
Oszlopok és gombostűk
megremegtek az örömdtől tegnap,
most fogad közül téped ki, kirántod,
szomorú lettél, nevetésed megfagy,
koporsók édenkertje lett világod.

Csontváz az öltözéked,
és álmod hideg ólom,
tisztelet, merev közöny övez téged,

hogy lássalak, szemedhez kell hajolnom.

Galamb-életed messzire tűnt innét,
mit tajtékossá festett,
burukkolóssá az ég és sok ablak,
mint heves toll-sereglet,
heteket hordó szelek elragadtak.

Almák édes fivére,
a szúvak nedveiddel úgysem bírnak,
haláloddal úgysem bír a féreg mohó nyelve,
vad egészséget kínál almáidnak
a fa, gyökerét csontjaidba verve.

Be van temetve a nyálad forrása,
gyermeke a galambnak,
csalogány és olajfa unokája:
leszel, míg forog a föld, ma és holnap,
férje az örökzöldnek, büszke párja,
apa-trágya viaszlevelű loncnak.

Mily egyszerű a halál: ideérve
mily egyszerű, de minden tette álnok!
Sose jön lassan, váratlan öl kése,
és szívedbe fúródik, mikor kicsit se várod.

Te, legszilárdabb torony, leomoltál,
földre zuhansz, te égre szálló karvaly,
zengő kiáltás voltál,
hallgatsz, elhallgatsz, elnémított hanggal.

Vágódjon vidám gránátalma-véred,
mint vad kalapácsoknak lezuhanó ütése,
arra, ki téged taszított halálba.
Sarlók, dühös köpések
vágódjanak bünfoltos homlokára.

Meghal egy költő, s az egész teremtés
legbelül érzi sebét haldokolva.
Hideglelés kozmikus remegését
féli rettegve a hegyeknek orma,
és a folyók méhében villámló halálfény ég.

Jajok falvait hallom, völgyeit fájdalomnak,
szemek erdeit, könnyük sosem szárad,
sötét sírás sugárútjára lépek:
szelek, levelek gyászdalt viharoznak,
és gyászra gyász, sosincs vége a gyásznak,
sírásra sírás, megint sírás, még egy.

Szél nem hordja, nem ragadja el csontod,

lépek dörgése, vulkánja a mustnak,
verset szövő költő, keserű, édes,
hevítettek a csókok,
érezted, míg a török testedbe lyukat fúrtak,
szerelem, hosszú halál, tűz tiéd lesz.

Rút haláloznak társául szegődni
érkeznek égnek, földnek szegletéből
madárrajok, a mindenség felhői,
kék villámok, mindegyik sebet tép föl.
Csörgőkígyók záporoznak az égből,
fuvolák rendje, dobok és cigányok,
hegedűk sírnak, poszméhek dönögnek,
viharzanak zongorák és gitárok,
sikoltó kürtök lávaként kitörnek.
Nincs hangszer, mi a csöndnél ma hangosabban szólna.
Csönd, magány, por hull porra
a kietlen halálban,
nyelvedet, leheletedet kioltva
ajtó csapódik rájuk, rajta zár van.

Mintha árnyaddal mennék kézen fogva,
megyek a magaméval,
olyan földön át, mely szőnyeg-csönd foglya,
és mit a ciprus még sötétebbé mar.

Haldoklásod összeszorítja torkom,
mintha nyaktekercs volna,
és érzem ízét egy gyászos italnak.
Tudod, Federico García Lorca,
közülük vagyok én egy, akik naponta halnak.

Halottjaim sírján ülve

Halottjaim sírján ülve,
két hónapja, hogy elestek,
üres cipőkhöz ér ajkam,
és ökölbe zárt szívekhez
társul öklöm, kiket elszánt
lélek őriz elevenek.

Mennydörögve verje vissza
hangom a hegy a völgyeknek,
ezt kéri most és mindenkor
torkom, míg csak énekelhet.

Halld meg könnyörgésemet, nép,
egy tejen nőttünk mi ketten,
fa, ki engem fogva tartasz

roppant, élő gyökerekkel,
szerelemmel jöttem, és hogy
megvédjelek bárki ellen,
véremmel és ajkammal, két
hűséges, jó fegyveremmel.

Ha e földből lettem, és ha
szegény, bús anya szült engem,
azért volt, hogy csalogányként
kínok dalát énekeljem,
visszhangjaként balsorsoknak
újra s újra énekemben,
annak szóljak, ki meghallgat,
annak, kié minden versem,
mikor kínról és szegényről
és földről dalomat kezdem.

Tegnap virradt föl e népek,
azt se tudta, mit vegyen fel,
hogy mit egyen, azt se tudta,
és úgy jött el ez a reggel,
hogy vihara igazat hoz,
igazat vérzik a sebben.
Kezében oroszlánokká
válna immár minden fegyver,
hogy végezzen a vadakkal,
kik tobzódtak nem is egyszer.

Ha nincsen elég puskád, nép,
százezrekből támadt tenger,
csontjaid nem hiányoznak,
büntesd őket csontkezeddel,
míg van öklöd, körmöd, nyálad,
és míg szíved nem veszett el,
gyomrod, beled, fogad is van,
erődnek ki állhat ellen.
Dühösen, mint a dühös szél,
és lágy légnél szelídebben
gyilkold meg, ki téged gyilkol,
és ki feldúlja kegyetlen
szívvel szíved nyugalmát, és
asszonyt gyaláz telhetetlen.
Golyó ne érjen hátulról,
arccal fogadd, és melledben
találjon a halál szállást,
robajló szikla szívedben.

Gyász szavával kezdek dalba,
népem, hőseid éneklem,
vágyaidd, mind az enyéme,
és balsorsod úgy sír bennem,

mint saját jajomnak húrja,
kínod lázzá lett eremben,
egyazon fából véstek ki
téged, én népem, és engem,
egy a szívünk és a vérünk
fájdalomban, győzelemben.
A semmi védőfalává,
én népem, teérted lettem.

Azért vagyok itt, hogy éljek,
míg csak él a lélek bennem,
és azért is, hogy meghaljak,
ha eljön a végső percem,
otthonra most és mindenkor
a nép folyamában leltem.
Számptalan sok korty az élet,
s egy korty a halál, egyetlen.

Nép vihara sodor engem

Nép vihara sodor engem,
nép vihara visz magával,
szívemet a szélnek adja,
torkom kiáltása rávall.

Leszegik fejük az ökrök,
büntetés hamar igába
töri őket: az oroszlán
homlokát meg nem alázza,
mi több, büntetésül karmát
harsogón húsodba vájja.

Nem ökrök népe a népem,
hazám nem ökrök karámja,
oroszlánok rejtekét és
sasok szírijeit kínálja,
bikák végtelen hegyláncát,
szarvukon nem ül alázat.
Sohasem bögtek az ökrök
pusztáin Spanyolországnak.

Ki merészel igát rakni
ennek a népnek nyakára?
Ki béklyózná meg az orkánt,
vagy ültetné kalodába,
ki fogná el a villámot,
hogyan aztán ketrecbe zárja?

Gránitnál keményebb baszkok,

asztúriaiak, bátrak,
víg valanciaiakkal
kasztíliaiak, szárnyak
röpténél is merészebbek,
és mint a föld, barázdáltak,
villámból lett andalúzok,
szülöttjei a gitárnak,
kiket könnyzáró üllőin
jó acéllá kalapáltak,
extremadúriakkal
gallegók, sok vihart láttak,
aragóniaiakkal
katalánok, mind elszántak,
murciaiak, fürtjével
dinamitnak és halálnak,
León és Navarra sarja,
sarja éhségnek, baltának,
bányák királyai jönnek,
kik a földdel egyé váltak,
férfiak, kik gyökerek közt,
akár a gyökerek, állnak,
életből halálba mennek,
semmiből semmibe vágnak,
igát tirátok tennének
fiai gaznak, dudvának,
feltöri még az ő válluk
az iga, mit nektek szántak.
Ökrök alkonya azt jelzi,
hajnal jó, tűnnek az árnyak.

Megdöglenek mind az ökrök,
kiket terelnek karámba:
sasok jönnek, oroszlánok,
hallik bikák fujtatása,
s mögöttük az ég, a tiszta,
a horizontot kitarja.
Ábrázatát nézve nem nagy
az ökrök haláltusája,
hogya igazi kan hal meg,
világnívá nő halála.

Ha meghalok, emelt fővel
haljak, és ne megalázva,
holtan és hússzor is holtan
hulljak a tarackfű-ágyra,
összeszorított fogakkal,
államat a földbe vágva.

A halált dalolva várom,
van csalogány, ki dalára
puskák hangja közben gyújt rá,

énekének még sincs párja.

Az igavonó gyerek

Iga szülte, hogy igába
legyen dugva nyaka mindig,
szabadulna, mindhiába,
húznia kell azt a sírig.

Megszületik, itt mi vár rá,
hogy mint szerszámot, verjétek,
lett szomorú föld fiává,
gyermekévé bús ekének.

Tiszta, élő tehéntrágya
között jött világra lelke
olajfaszínűn, de mára
kérges már, megöregedve.

Élni kezd, ám nemsokára
halni kezd, bár alig élt még,
igával, ökrökkel szántva
anyjának, a földnek kérgét.

Érezni kezd, érzi immár,
milyen háború az élet,
kemény földnek csontja kínál
fáradtságra menedéket.

Hogy hány éves, azt nem tudja,
de már tudja, a veríték
só-korona, földre húzza
a földművest, nincs segítség.

Így dolgozik, férfi módra,
eső veri, feldíszíti,
szél tüskéivel bevonja,
húsával sír ékesíti.

Ütések keményre edzik,
testén a nap politúrja,
szikkadt kenyérrel verekszik,
a halált szájába dugja.

Egyik napra jön a másik,
már nem gyerek, gyökér inkább,
lába alatt lelke vásik,
hallja megszólalni sírját.

Mint gyökeret, már azt érzi,
beborítja a föld lassan,
békét, kenyeret ad néki,
odalent lesz halhatatlan.

Fáj éhsége, háborúja,
élete, mi hamuszürke,
tölgylelkem keresztül szúrja,
akár egy hatalmas tüske.

Látom a tarlón aratni,
szeme kérdez, síró felhő,
szikkadt kenyérbe harapni,
iga húsa miért lett ő.

Ekéje mellem hasítja,
torkomba kínok harapnak,
életének ezer kínja,
kínja a roppant ugarnak.

Ideje már, hogy kimondjuk,
zabszem fiúcska, ki véd meg,
hóhér kalapács mikor sújt
szétszagatni ennyi vétket?

Szíve sújt napszámosoknak,
akiket sorsuk megedzett,
igavonó fiúk voltak,
mielőtt férfivá lettek.

A gyávák

Férfiak-e, kiket látok,
vagy csak nadrágos legények
szakállal, cigarettával,
mást nem látok, bárhogy nézzek.

Szívetekben nyulak vagytok,
tyúkocskák, kotkodács népek,
agarak remegő hassal,
békében ugatni készek,
de amikor ágyú dörren,
a térképről is leléptek.

Ezek a nyúl komisszárok
golyók hangjától is félnek,
ha száz mérföldről hallatszik,
hősi mód futni merészek,
segglyukukig ijedeznek,

borzadó szőrük veszélyt sejt.

Bátran elbújnak, és büszkén
azonnal olajra lépnek
veszedelmek mezejéről,
menekülő kaka-lények.
Lélek pöcse is fáj tőlük,
őket látva alig élek.
Halál elől hová futtok,
rátok talál, nyúl-vitézek,
kicsinyhitű kopók, fürgék,
ahány láb van, mind tiétek?
Nem szoktatok szégyenkezni,
Spanyolországra ha néztek,
hány szelíd asszonyt üldöznek
vadjai nappalnak, éjnek?
Fogatokra, ahány csak van,
éppen annyi golyót kérek,
még a bőrötök is gyáva,
nádszívűek, attól féltek
századnyi dér hullik rátok,
fagyot lehelnek az éjek,
hitetek ezer darabban,
nap helyett árnyékot kértek,
elbújnátok a pincében,
az se elég menedéknek.

Félelmetek a világtól
falat kunyerál, a vésznek
ólomsorompót és árkot,
menekülni szeretnétek,
szegény élet rejtekéül
búvóhelyet vágnak, vérnek.
Nem elég vér záporától
szökni, mi a sebzett égnek
melléből a spanyol rögre
aláhullik, mint a végzet,
forrón hullik, napról napra,
mindegyik napján az évnek.
Nem halljátok a kiáltást,
könyörgőn kiált az élet.
Elbújni nem elegendő
ezernyi rókalyuk-fészek,
búzölgő budi több kéne,
semmi sem elég tinétek.
Menekültök, menekültök,
kiinnátok messzi temek
borát, tör a hátatokba,
mélyre fúródják belétek.

Aki férfi, nem fut innét,

hol a világ csatatér lett,
ti messzire iramodtok,
rejtegetni hitvány szégyent,
képetekre gyávaság ül,
színe terjed, árad, éget.

Pók szomorú hálójában
keresetek menedéket.
Legyen belőletek seprű,
seggetekkel törüljétek
a szart, mit mindenütt hagytok,
hová lábatokkal léptek.

Második elégia

Pablo de la Torriente politikai komisszárnak

„Itt maradok Spanyolországban, elvtárs”,
mondtad szívedhez ölelve e földet.
S látod, dörgő harci szekérre többé nem szállsz,
itt maradtál fűvén a spanyol rögnek.

Senki se sír előtted,
legyen közlegény vagy kemény parancsnok,
gránit szemmel áll mindegyik a sorban,
elédbe lépnek, meghallják parancsod,
égő szemöldöküktől az égbolt lángra lobban.

Ha sír majd egy napon Valentinünk, a vulkán,
mint olvadó vasé. olyan lesz könnye,
elszántság feszíti őt, lelkes hullám,
temetésed folyója gigászivá nő tőle.

Mint üllő, kalapácsát ha elveszti,
Manuel Morál hallgat,
szívét harag dermeszti.

Kapitány és komisszár, kik sírod körbeállják,
neked emlékjelt adnak,
emlékjelként megőrzik kartácsod darabkáját.

Már élőkről és holtakról nem szólhatsz,
már a hősi halált élvezed, már az élet
nem lát utcán, se kikötőben roppant,
fenséges szélrohamként járni téged.

Pablo de la Torriente,
Spanyolország földjére
és lelkemére hullva:

nem búcsúzik tőled több naplemente,
nagyságodat hegy őrzi, és a szélbe
bögő bika bátorságod tanulja.

Ki dicsőségbe öltözött halott vagy,
elvesztetted a tollat és a csókot,
arcod fénnel övezi a spanyol nap,
Kubáé őrzi csontod.

A hős kubai előtt, ha megálltok,
fiai Brigádjának,
puskák dühét hozzátok,
haragra gyúlt csizmáké, öklöké ez a gyásznapi.

Nézzétek: mosolyog, ki alászáll most,
bosszút követel tőlünk örökre néma ajka,
cikázzatok fiai, bős villámok,
zászlóaljok, induljatok rohamra.

Pablo előtt megállnak a napok, s tisztelegnek.
Ne féljete, hogy vérét felissza a barázda,
mert az ilyen halottak nőnek és naggyá lesznek,
noha világnyi vázuk az idő foga rágja.

Ifjúságunk nem hal meg

Elesettek, nem holtak, már ledöntött titánok,
itt vagyunk mind, férfiak, elszánt keblek,
a legdicsőbb sírokhoz odalépve:
fűkaszal, kenyér emlékszik tirátok,
szérűskert, lombos rejtek,
lövészárkok sötétje.

Élők maradtok mindig,
hány április, hány május záporoz véretekre,
villám hasít a sírig,
mekkora erő, ti rejtőztök benne.

Haltatok, ahogy oroszlanok halnak
verekedve, üvöltve,
szájatokban tajtékával a dalnak,
lobogó fejek, dörgő vénák vagytok örökre.

Hősei áradatnak,
nem ismertétek a rút vereséget,
nyíltok előttetek árnyas barázda,
földjére útra kész csizmátok lépett,
megérkezésiek délceg égbolt várta.

Bátorság cseppje nem vész el hiába,
többet ér, mint órjás gyávaság-tenger.
A déli nap fényeket gyűjt nyalábba,
nincs délután, nincs reggel,
lovak érkeznek, fénylő lovak jönnek,
habár sörényük gyászéjbe merül le,
őket, kik csatatűzbe, lövésbe öltözködtek,
viszik véget nem érő, kijelölt véghelyükre.

Fekete halál nem vesz erőt rajtuk.
Hallgasson el a dobszó, sirató nem hiányzik.
Menyasszonyok, anyák, mind nézzétek tiszta arcuk,
állukon pihe serken, az ifjúság virágzik.

Szólítom az ifjúságot

Tizenöt év vagy tizennyolc,
tizennyolc vagy húsz... Kivárom,
míg az éveket betöltöm,
ha tűz sűrget, azt se bánom,
ha nem lesz tizenkét hónap,
hamarabb ha jő halálom,
a föld alatt töltöm majd be.
Egyetlen dologra vágyom,
legyek emléke a napnak,
vakmerő hang a világon.

Ha az ifjúság ezt tenné,
ha mindegyik spanyol szájból,
fogak közül kiharsogna
egy kiáltás büszkén, vádlón,
ha Spanyolhon ifjúsága
zúdulna, mint heves zápor,
ha délcegen elindulna
izmait feszítve, bátor
erővel, kiűzné őket,
Spanyolországból, hazánkból,
néma partokra vad tenger
áradna, át földön, gáton,
trágya-lovakká lennének,
kikre haragos hab ráfoly,
végtelen víz, erős tajték
zúgva, bögve, mint dagálykor.

Ha Cid visszatérne hozzánk,
hiszen csontja minket vádol,
homloka széles dombjával
ha feltámadna porából,
lelke villáma dörögjön,

győztes kardja vágva vágjon,
árnyékával, mit babérág
őríz alvó babérágon:
Spanyolországgra ha nézne,
kire készül német járom,
kire ütne olasz korbács,
kire rátör portugál, mór,
vérrel festi ki egünket
kegyetlen csillagkép-tábor,
bűnök zápora egünkből
ártatlanokra aláhull,
égi lovára pattanna,
rettegnének haragjától,
s hárommotorosok hullnak,
búzaszárak aratáskor.

Eső szedi föl a horgonyt,
harmat fűrtje a faágon,
hadserege tüzes napnak,
lázongó testüket látom
erős lelkű spanyoloknak,
kik nem kérnek rút igából,
fény záporozik útjukra,
védi őket tölgy, lombosátor.
Szanitécek közt haldoklók,
tiszt szellő odatáncol,
halántékuk köré hajnalt
ültet, virág nő magvából,
illatát érzik a holtak,
így lépnek ki a világból.
Alvó ezüsthöz hasonlók,
fényük, mint aranyé, lángol.

Szilárd szavuk meghallották,
értették a lövészárkok:
*„Gyökeret verünk a földben,
mielőtt kiverne átok!”*
Halálúrnő büszkén nézett,
hogyan övéi lettek, rájuk.
De a fekete zugokban,
sötétlő helyen, és másutt
elesettekért zokogtak,
anyák, kikre a gyász rásújt,
húguk, ki mosdatta őket,
jéggé dermedő arájuk,
kik sötétbe öltözködnek,
testükön égető láz fut,
asszonyok, jajtól ziláltak,
özvegyek, üres az ágyuk;
fénykép, levél őrzi őket,
mind hiába, nincs tovább-út,

nézni, mit hiába néznek,
nézni, míg szem belefájdul,
néma könnyek záporoznak,
örök hiány íve zárul.

Spanyolország ifjúsága,
bármi jöjjön őtánuk,
halljátok, mit csontjuk mormol,
hősök szólnak tihozzátok.
Csontjaid vesd a mezőbe,
erőd őrizzék hegyláncok,
barna dombok és olajfák,
fénylő virágokat látok.
Gonosz nép életét oltsd ki,
ragyogj domboldalon, hágón,
ólom ellen fenekedjél,
vállad, lábad készen álljon.

Vér, mi nem tör ki buzogva,
ifjúság, téged hiányol,
nem vér és nem fiatalság,
nem fénylesz, nem is virágzóí.
Testek, vesztesnek születtek,
vesztesre a halál ráhull,
megszületnek száz évesként,
jöjjenek világra bárhol.

Az ifjúság mindig elszánt,
győzni akar mindenáron,
Spanyolország megmentője,
úrrá nem lesznek hazánkon.

Halál puskával ne lökjön
bennünket át a határon,
ne okádjon a szemünkbe,
minket porig ne alázzon,
mielőtt hamuvá lenne
népünk, s leigázná járom,
űzelve, menedék nélkül,
keserűen azt kiáltom:
Jaj, életem, Spanyolország,
jaj, Spanyolország, halálom!

Fogadjátok be ezt a hangot

I.

Nemzetei a földnek, tengeri hazák, társak,
világé, semmié, ti:

veszendő lakók, távolba tűnt árnyak,
kikre nem a szem, a szív próbál nézni.

Kigyúl a hangom, itt e lángban égek,
itt e csatázó élet, haragom tüze támad,
kiáltásom van itt, itt e csatázó élet.

Kigyúlok, nézzétek, mint egy seb, vérzek.
Elmerülök, nézzétek, elmerülve
népembe és népem tenger bajába.
Sebesült vagyok, népem sebesültje,
véretem lövészárók, kórház várja.

Világ, nemzetek, népek,
kiáltásomban zúdul vérem árja,
vérző panaszom lüktet, fogadjátok,
nagy szívetek fogadja, a tiétek,
lelkem ökölben, így gondolok rátok.

Magam védem dalommal,
és népemet is védem, mert rá bélyeget ütnek,
patkót vernek rá lövéssel, lőporral
barbárjai a bűnnek.

A művük ez, gyalázat:
szélviharok jönnek, zúgnak, forognak,
gyászos dühük ha lázad,
fegyver a láthatár, az utak haldokolnak.

Zokogással telik meg minden völgy, minden erkély,
síró köveket önt el, köveket fog kivájni,
és nincs elég hely, hol a halál elfér,
és nincs elég fa koporsót csinálni.

Megalázott testeknek karavánja,
kötések, bánat és zokogó kendők,
a sebesültet vérző hordágy várja,
nincs szárnya szállni, ereje rég eltört.

Vér, vér, véresek fák, földek és felhők,
vér a falakon és vér a vizekben,
attól félünk, Spanyolhon földre roskad,
hálói vérben áznak, vértől retten,
kenyere is vért csorgat.

Fogadjátok viharját,
világ, nemzetek népek,
kórházak, sebesültek küldik, sorsuk siratják,
és haldokló remények.

Fületek hegyezzétek,

halljátok a könnyörgést, megölt népét,
anyák jaját, panaszát vigyed, ének,
ragyogó lények hangját, akiket a gyász széttép.

Hegyeket sebző keblek, hegyeket löktek sírba,
jaj, tej és szépség nélkül pusztulnak, keserűek,
nézd, hány fehér menyasszony, hány fekete szempilla,
ma gyász-sötét szieszta örvényébe merülnek.

Fogadjátok be haragját e népnek,
még akkor is, ha meghal győzhetlen mozdulattal,
tanúskodik erről ajak és homlok,
miközben álnok, irgalmatlan gépek
támadják éjjel, nappal,
rettenetes gyalázat, mást nem mondok,
anyák, kicsiny gyerekek félve félnek.

Szólok ártatlan, dolgos városokról,
ifjakról, úgy nőttek, akár a tölgyek,
testük erős volt, és a törzsük bronzból,
kiket heverni romok közé löktek.

Por-jövendő napjai jönnek, jönnek,
napjai gonosz sorsnak,
csak egyvalamit, semmi mást nem látok:
kő kövön nem lesz, csonton csont se holnap.

Spanyolhon nem Spanyolhon, végtelen, halott árok,
vörös temető, roppant, s a bombák hullnak, hullnak,
a barbárok ilyenné fogják tenni.

A föld magányos szív lesz, hová vérfolyók úsznak,
ezért népemmel együtt, világ, nemzet, ezer nép,
kell nektek cselekedni,
mert ez lesz, ezt teszi velünk a dúvad,
dühös agyarát ha nem töritek szét.

II.

De nem így lesz: toporzékol a tenger,
mindenkor győztes, és mindenkor elszánt,
szomjas a fényre, diadalra vágyik,
lázadó gyémánt-fej, csatázó kedvvel,
lábak dobognak, holtak védik egymást,
Spanyolhonéi, dobognak sokáig.

Az ifjúság: viharát fogadjátok.
A vére nem homályos, tiszta kristály,
tűzkő-sóhajt, babér-süveget látok
Fogai dühét élesíti immár,

áttetsző kardok villogó vulkánja,
válluk haragja vibrál,
ahová lépnek, lobban léptük lángja.

Dolgos férfiak hadából áll össze,
fehér kőművesek, vörös kovácsok,
igavonók, arcuk szántásvetése,
szirénák tüze-lángja éled, gyári szerszámok,
nyilaknak roppant íve, rájuk ragyogó égé.

Halálukkal dacolva ifjak jönnek,
fémmel és villámokkal, akár hatalmas pajzsok,
ágyúk hátrálnak, törnek,
elhallgatnak, gyávultan retteg hangjuk.

A lőpor velük nem bír, lőport lobbantnak lángra,
szívük kizöldül, robbanni kész mindig
új április szenvedélyes tüzével,
levendula-lélek virágzó vágya,
születő bánya nyílik,
eke mozdul, gazdag, jó termést érlel.

Mindegyik romból rétet varázsolnak,
minden bánatból örömnék gyümölcsét,
szépség szikláját drága Spanyolhonnak.
Orjássá teszi a déli verőfényt,
ifjú bátorságuktól válik széppé a holnap.

A mennydörgés taraját megérdemlik,
az életet, illatát olajfának,
spanyolok, hitük, erejük nem vesztik,
tekintetük száll, büszke madárszámyak.

Nemzet, világ és népek, nektek írok,
Spanyolhon minden ifja az árkokból kitámad,
győzhetetlenekké, magvakká lesznek,
zászlók lobognak a lelkükből lázat,
kegyelmet kérve sosem térdepelnek.

Kasztília pusztáin menetelnek
ifjú testek, mint csikók, harci vértben,
végső diadalnak győztes bikái,
virágzó szavuk zeng, zúdul a vérben:
nem lehet a halálnál nagyobb próbát kiállni.

Győznek az időn, győztesekké lesznek,
napfény és nagyság órájuk ragyognak,
gyönyörű csontjuk harcosokat őriz,
és ha meghalnak, gyönyörű halottak,
Spanyolhont ifjúsága megmenti, tette készen,
habár nárdus-puskával kell ellenükre tömi,

viasz-karddal a kézben.

Dinamit Rosariója

Dinamit Rosariója,
a fenevad tisztel téged,
szép kezeden szelíddé lett,
vagy csak úgy tett, álnok módra.
Ki reá néz, hitte volna,
büszke szívében mi él,
éjfekete szenvedély,
géppisztolyé, olyanféle,
szomj küldi a csatatérre,
dinamitj a célba ér.

Jobb kezeden félelmes fegyver,
vad oroszlánt fog igába,
nyílik töltények virága,
kanóc izzik nem is egyszer.
Rosario, búzatenger,
mint harangtorony, magas vagy;
dinamitfogak harapnak
hitványak éltét kioltva,
Rosario, kezeden rózsa,
ujjaid haragos magvak.

Buitrago tanú erre,
villámcsapás se szól jobban,
hőstetteit hogy soroljam,
mindegyiket keze tette.
Az ellenség esztét vesztve
menekült, ha kezét látta;
keze nem kéz, átkok átka,
nincsenek a kezén ujjak,
gonosz dinamit kigyulladt,
keze csillag, égre szállva!

Dinamit Rosariója,
ki nálad derekabb lenne,
férfiak, nők közt nincs egy se,
lövészárok lobogója,
fényedet diadal ója,
győztes lélegzettel ránk szól.
Dinamit készítő pásztor,
nézd őt, harcok ide hozzák,
árulókra hajíts bombát,
mint ő tette, tízszer, százszor.

Napszámosok

Napszámosok, ólom jutott tinetek,
napszám, munka, szenvedés sorsotok.
Egyenes gerinc, megalázott testek,
napszámosok.

Hű spanyolok, Spanyolhont őrző népek,
mikor fergeteg dúl, vagy nap ragyog.
Pásztorai éhségnek és ekének,
hű spanyolok.

Spanyolország, mennyi konkoly virágzik,
nem győződ tépni, búzád meg ne fojtsák,
az egyik aratásra jön a másik,
Spanyolország.

Tisztelegni magyaltölgyek sorának,
bikának, kivel nem száll szembe senki,
tisztelegni bányáknak és pusztáknak,
tisztelegni.

Spanyolország, vérezve szoptattátok
verejtékkal, hegyként hordozva sorsát,
ki sosem művelte, irigy tirátok,
Spanyolország.

Hagyjuk talán, hogy gyáván elorozzák
kincseinket, osztozva e hazán?
Homlokunk öntözött, mező és dombhát,
hagyjuk talán?

Előre hát, spanyolom, fergeteg légy,
sarló, kalapács, dal, mi odavág.
Büszke jövődöd elvenni szeretnék,
előre hát.

A hóhérok, zsarnokai a földnek,
Hitler, Mussolini, igájuk vért ont,
férges reterátjába valók dögnek
a hóhérok.

Ők azok, ők, kik láncainkat hozzák,
nyomukban börtönök és temetők.
Kik miatt pusztul, vész el Spanyolország?
Ők azok, ők!

Kifelé, ki, rablói nemzeteknek,
bankupolák, akár új, akár régi,
tőke kotlósai, kik pénzt verettek,

kifelé, ki!

Kihajítva, mint szemét a kukából,
mindenhonnan, sose térjetez vissza.
Nem lesz sírotok, eltűntök, mint kámfor,
kihajítva.

A köpés lesz halotti lepletékké,
bosszúálló csizma veletek végez,
kísérőtök a halál perce mellé
a köpés lesz.

Napszámosok: Spanyolország nem parlag,
szegény béresek, bús igavonók.
Ne falja fel szép hazánkat a gazdag,
napszámosok.

A Nemzetközi Brigádok egyik, Spanyolországban elesett katonájához

Ha van, kinek nem ismer határokat a lelke,
homlokába lobogni világnyi hajat látok,
vele láthatár, hegylánc, fövény vagy hó ölelje,
te közülük való vagy, legyen bárhol világod.

Lobogójukkal hívnak, várnak a hazák egyre,
szellő-lélegzetedtől lengjenek mind a zászlók.
Párducok éhét, szomját mitőlünk elijesztve
vadak szemébe lobbant fenyegetőn a lángod.

Minden nap, minden tenger ízével fogad téged
Spanyolország, mert álmod megvalósítod benne,
fenséges fa, egy földrészt befonva ágaiddal.

Csontodban az olajfák erős gyökere éled,
vasgyökerek a földben új létezésért keresve
mindenkit átölelnek, erre képes, ki így hal.

Olajbogyószedők

Andalúzok, szól Jaén,
olajbogyószedők, bátrak,
ki ültetett, kérdem én,
ki ültetett olajfákat?

Ültetőjük nem a semmi,
az urak se voltak ott,
néma földből növesztett ki
a verejték, a robot.

Tiszta vízzel egyesülve,
társaként a planétáknak
növekedtek gyönyörűre
hármójuktól kusza ágak.

Ébredezz, ezüst olajfa,
így beszéltek ők a szélnek.
Kezét nyújtotta magasra,
erős kezét gyökerének.

Andalúzok, szól Jaén,
olajbogyószedők, bátrak,
ki ültetett, kérdem én,
ki ültetett olajfákat?

Életetek, sebetek volt,
elnyomók nem jártak ott,
gyökerébe véretek folyt,
erőt verejték adott.

Földbirtokos se járt arra,
ki homlokotok sebezte,
nincstelen sír várt miatta,
lábbal tiport fejetekre.

Fák, ti tápláltátok őket,
nékik áldoztatok délben,
kicsiny kenyérhez előleg,
kenyeret nem láttok mégsem.

Olajfa, hány század óta
fogoly kezek, fogoly lábak,
rabság napja, rabság holdja,
csontotokra rabság száradt!

Andalúzok, szól Jaén,
olajbogyószedők, bátrak,
ki ültette, kérdem én,
ezeket az olajfákat?

Jaén, emelkedj magasra,
holdas kövek fölé szállj fel,
nem rabszolga az olajfa,
néped sem rab, mikor rád lel.

Fénylik tiszta olajod,
vele sok illanó illat,
szabadságod ott ragyog,
szabadsága dombjaidnak.

Sevillai látomás

Ki lát, város, te édes manzanilla,
szerelmek városa, kinél nyúlánkabb nincsen,
nevedet egy toronyra írva őrzöd: Sevilla?

Kínoktól fetreng minden:
üvegváros, fényed borul homályba.
Bőszült bika bömbölve rohan innen
láthatárnak és csöndnek nekivágva.

Bika mögött, romokat hagy patája,
a város, aki élne,
napfényben fürdő asszony haja óvta,
gyönyörű haj büszke illata védte,
üvegváros, te árva,
fekszel földbe tiporva.

Rettentő német csizmák tapossák most a porba
könyörtelen a lengedező jázmint,
hágnak verdeső narancsligetekre:
hetvenkedő bor tábornoka jár, mint
a csizmasarok, életünk meghágva,
beszéde kusza, ragacsos a nyelve,
meredező drótbajsa akár goromba lándzsa.

Nézzétek, halljátok: a szákon billog,
kéz kalodába roppan,
szemöldökök elé rettenet villog,
háztető gyászruhát ölt, sevillaiak holtan.

A haragvó mozdulat visszaretten,
kötelek tépnek, húsunkat kirágok,
könnyek rejtőznek virágcserepekben,
mikor egy nép megfullad, hallgatnak a gitárok.

Elnyomottak üvöltnek,
gyilkos lánc a csontokat nem kíméli,
és kiszaggatott inak, meggyötörtek,
miket hiéna szolga kése tép ki.

A lilium is vérzik,
harcát hiába víjja:
börtönök, akasztófák jajszavadat kivégzik,

ifjúságod, levegőd is, Sevilla.

Csalogány néma, nem szól többé új dal,
meddő a mirtusz, a nap meggyalázva,
retteg a szélfogó, halott az udvar,
szökőkútnak vizét senki se látja.

Sevillai nők, drágák,
hol van fényetek titokzatos kincse?
Bús porcelánok, árvák,
sírgödrök mellett megbecstelenítve.

Ablakukat szegfűkkel és rettegéssel zárják
a népek áprilisban. A mész borzad,
és az emberi vértől elsötétül.

Guadalquivir, jaj, Guadalquivir, hol vagy,
fusson vized sevillaiak nélkül!

A bika városában szomorú ökör ballag,
májusnak városában új tavasz nem virágozik,
csak szürke telek vannak,
a folyó városában úszni vérfolyót láttam:
nemtelen szarv vadászik
a szárnyak városában.

Tehetetlen és megrészegült kardok,
veletek ittas ökrök,
akik lányok örök, szép városába martok,
fiúk daliás városára törtök.

Ki lát, város, te édes manzanilla,
szerelmek városa, kinél nyúlánkabb nincsen,
nevedet egy toronyra írva őrződ: Sevilla?

Jövök hozzád, az én hazám: Castilla,
az ő földjéről érkezem tehozzád,
Andalúzia olajfái küldnek.
Hallom szólni Sevilla vére sodrát,
e mostani tavaszban vérét vörös szegfűknek.

Jövök, háború sortüzei úznak
lovakon, népek csikóin, rohanvást,
haldokló szörnyeteg sírját megásni
hívnak tanyák, és tornyok, és olajfák.

Nem szabad tovább várni,
Andalúzia, indulj, bűnös csizmákat tépj szét:
Sevilla öröméért, éljenek olajfái,
palack diadalt hirdessen, a népét.

Hamuszürke Mussolini

Jöjj Guadalajarához, diktátora láncoknak,
foglár álkapsod az éneknek őre:
nézd rettegő futásuk, hiénáid átkoznak,
nézd, mi van ott, rémület hág tetőre.

Zsibongó tartománya méhkasoknak
és hazája a megremegő lépnek,
édes Alcarria, hol kesergőre
váltak tőled a népek.

Jöjj, halálhozó bandita, és nézzed
kerekét ágyúidnak,
hadsereged zászlóit, katonáidnak húsát,
légiók csontja sírhant,
ruhák és szívek, szétszaggatott hullák.

Holtak hevernek rettentő seregben,
a domb előtt halottak gőzölögnek,
a hó alatt halottak,
holtak a roppant pusztákon, meredten,
holtat néznek a tölgyek,
a vízben holtak, kiket habok mosnak.

A vér jéggé lesz holnap,
mozogni többé nem fog.

Már tollak nélkül repülnek a szárnyak,
vörösén, vakmerőn, sötét a menybolt,
robbanások tinéktek, olaszok, gödröt ásnak.

Gonosz és kegyetlen pók,
Spanyolhon repülői
titáni röpüléssel
le fognak téged győzni,
hálód fogukkal morzsolják majd széjjel.

Jöjj, sötét rögről a magasba nézz fel,
emelkedik, mint foszfor, diadalmas,
az éhséget lebírja, és felröppen a sárból,
elszakad, válik tőle, föl az égig,
élő szobor, hatalmas,
bronz-spanyoloknak népe, büszke, bátor,
hajuk a harmat színétől fehérük.

Nézd, a fagyot se félik,
inni sem akarnak a tikkadt szájak,
a szomjúságnál a mosoly erősebb,
nagyra nyílt szemek aludni se vágnak,

az ingek golyótépett mellkast fődnek.

Küldjél acélt és ólmot,
roppant kötegben jöjjön valamennyi,
magad vérengző mézárósnak gondold,
koszos köpetek fognak föld mélyébe temetni.

Olaszok kincsét kezéd elveszejt,
gyönyörű népek kegyetlenül halnak,
kimerülnek a bányák, az ablakokban senki,
némák a műhelyek, vetések helyén parlag.

Özvegyek az asszonyok, vérük alvad,
népem ellen nem tudsz semmit se tenni,
fejét emeli, nincs, ki vele bírna,
hatalmán a halál sem képes diadalt venni,
a szittyót is erőddé alakítja.

Olaszthon népe, ébredj, egy ember pusztít téged,
vesd meg gonosz parancsát roppant erőt mutatva.
Meg se karcol, ha egyesítéd véred,
amerre menekül, egy ripacs szív fut arra.
Halottjaid hallgatnak, vihart várón,
kiáltás hí utadra,
szabadító és bátor.

Diktátora bitóknak, halj fogak haragjától,
néped öl meg, és ezrek.
Már saját ágyúidből katonáidra lőnek,
a puskák terád vasszemet meresztnek,
kik parancsodra Spanyolhonra köptek.

Halottjaid ránk köpve keljenek fel:
és a mieink akkor a lelküket kiköpve
együtt szóljanak az elevenekkel,
míg annyi baljós láncot nem zúznak végleg össze.

Kezek

Kétféle kézről szólok, emez küzd amaz ellen,
előbúznak a szívből, karokba behatolnak,
ugrálnak, célhoz érnek a sebzett fénnel szemben,
ütésük fáj a csontnak.

Itt a kéz, ami szerszám, vele üzen a lélek,
a test végződik benne harcot vállaló ágban.
Mint zúduló hullámot, magasra emeljétek,
ti, kikből kicsíráztam.

Kezét a dolgozóknak, tiszta kezeket látok
hajnali ragyogásban, földi, tengeri népek,
tavaszát víg fogaknak, ezrek, villogtassátok,
ujjak, reggeli fények.

Verejtéktől kemények, sosem hátrálnak gyáván,
törött körmökből visszhang felel dörgő ereknek,
felettük csillagozva kiáltozik az állvány,
villámok, esőcseppek.

Ez a kéz szövőszéket, ekét és üllöt készít,
hegybe, fémbe harapnak, tölgyek törzsébe vágnak,
építnek, ha akarnak, még tengerek vizén is,
falvat, bányát és gyárat.

Zengő kezek, sötétek, de fényektől ragyognak,
a bőr, mi fedi őket, legyőzhetetlen kéreg,
végtelen éltetői bővizű forrásoknak,
gazdagságuk az élet.

Planétákkal a harcot netalán férgek vívják,
vagy por a csillagokkal, mondjak-e példát többet,
ezekre a kezekre, kik munkások és tiszták,
másféle kezek törnek.

Fenevadak, vérengző bandába gyűlnek össze,
jönnek mélységbe vetni kékjét alkonyi égnek,
szederjés kezek, kapzsik, gyilkolnak gyönyörködve,
kegyetlen hóhérlények.

Nincs hangjuk: daluk sincsen. Az ujjaik rekedtek,
némán csapkodnak mindig, porzanak, szaporodnak.
Nem szóttek soha bársonyt, fa törzset se rengettek,
tétlenül kóboroltak.

Kincseket gyűjtögetnek, fészületet ragadnak,
másoknak munkájából azt elorozva élnek,
néma szürkületükkel felhörpintik a hajnalt,
zengő kékjét az égnek.

Tőrükre büszkék, készek bombáikat ledobni,
serleget, bűnt, halottat őrizgetnek a körmök,
fekete vágyak sápadt, gonosz végrehajtói,
kik kapzsiságból öltök.

A sarat e kezekről aki lemossa, hol van,
a vizeket vörösre festik, akár a dúvad?
Nem tisztítja meg senki, töröktől lángjuk lobban,
szerelemben kihunynak.

Munkások keze rájuk csap nekik véget vetve,

késekkel és fogakkal zuhannak holnap rátok.
Lenyelve mindahány kéz, nem kap kegyelmet egy se,
habár térdelve vártok.

A verejték

Mi a víznek a tenger, hatalmas, vágyott éden,
verejték láthatára, robajló, büszke tolla.
Nyíló fa a verejték, sótól fénylik setéten,
mintha vad hullám volna.

Világ messzi korából érkezik ide hozzánk,
és kínálja a földnek csordultig teli kelyhét,
szomjúságra világít, őrzi az élet sóját,
cseppre csepp a verejték.

Gyermeke mozdulatnak, a kelő napnak öccse,
könny testvére, a szerút megöntözi naponta,
április vagy október, télnek és nyárnak öre,
arany ágait bontja.

Amikor hajnaltájban a földművesek kelnek
álmuk és pihenésük az ekeszarvba ölve,
ingébe öltözködnek az aranyszínű csendnek,
ingük verejték csöndje.

Dolgozók öltözéke, aranyló, szép ruházat,
kezüket ékesítik, mint pupillát a sóhaj.
A levegőbe akkor termékeny illat árad,
esőt perget a hónalj.

Íze a földnek, tőle a rög gazdagon érik,
dolgos, illatos könnyek szállongó, könnyű pelyhe,
mannája férfiaknak, homlokom ráncán fénylik,
mintha italom lenne.

Kik sohasem izzadtak, ti, kik mereven jártok,
tétlenül, karok nélkül, nem ringat zene hangja,
pórusok koronája sehogy se illik rátok,
se bikáknak hatalma.

Bűzös világban éltek, és lángok nélkül haltok,
mert azoknak sarkában lobban lángja az égnek,
kiknek keze és lába munkál, kik nem ti vagytok,
bennük csillagok égnek.

Dologra fel, barátok, homlokotok verejték
ízes kristály kardjával szabdalja, cseppre cseppek,
lassú zápora néktek hozzon holnap szerencsét,

mikor egyenlők lesztek.

Az öröm eskütétele

Vörös Spanyolhon, vörös és fehér is,
fehér és fénye villog,
porfelleget messzire forró szél visz,
hatalmas nap jön, harciasán csillog.

Április heve lobban,
tavaszi lovas vágta
vidékeire özönlik galoppban
Spanyolhonnak: öröm, nap seregük minden tájra.

Tűnik a bánat, hervadt növény szára
az új napban kigyúl, és tüze robban,
mikor pusztító láng ömlik a földre,
lovagol az öröm sebes galoppban,
akár nyíló zászló, népünk köszöntve.

Órák megállnak, nem forognak küllők,
méhek, gyerekek boldogan zsibongnak,
ölek termékenyebbek, gazdagabbak a csűrök,
kövek ugrálnak és gyíkok futkosnak.

Mindegyik út tüzes gyémánttá válik,
a láthatáron büszke búzatáblák,
villámló képek serege sugárzik,
vidám ciprusok a nap fényét várják.

Öröm hegyeket szaggat, ébredése oly boldog,
szájak pajzsán fénylőn ragyog a hajnal,
nevetés száll, hálókából hullnak a rémült pókok,
ha beléjük harapnak mezítelen fogakkal.

Öröm a szívek kertjét tengerekkel telíti,
férfi üvölt szerelmes éjszakába,
harapásuk a nőket ékesíti,
és a villámok bőrét általjárja.

Örüljete, kezdjete boldog táncba
szüette, bánat meggyötörte népek,
eleven koporsókból lépjete ki,
lerogyasztott fejete emeljete,
öröm rézsúje hí leheveredni.

Örüljete, jószágok,
kecske, dává, csikó, ti fürge kancák,
az emberek elébe mind boldogan heverte.

Nem sikongnak, kacagnak az asszonyok manapság,
mikor húsukból kibújik a gyermek.

A világ arca más lett. Mi távolban volt, eljött
arcoknak és karoknak hatalmas seregével.
A halál, mint egy régi bútor, eltört,
mint fehér szék, hirtelen repedt széjjel.

Sírást feledve élek Spanyolhonban,
embertömeg a téren, szívükben tűz parancsa.
Pusztító, bántó, rontó bánatunk darabokban...
Örömtől növekszem most, akárcsak az olajfa.

1937. május 1-je

Nem tudom, milyen rejtett ágyúosztag
szegfűk népe közül tüzelve néz ránk,
lovak rohamoznak
dörögve, illatoznak tőlük büszke babérfák.

Paripák, sose némák,
bikák haragja tombol,
bronzot és vasat így öntenek össze,
sápadt és magát megadó kolomp szől
mindenfelől, sörény mögül kitörve.

Az állatokat fölhevíti május,
háború heve gerjed,
fegyverek mögött szántás barázdát húz,
bőgnek, égnek virágok, nap melenget.

Lázadoznak százados, halott testek.

Május munkái égnek:
zenitjén a földművelési ünnep.
A sarlók, mint villámai az égnek,
egy sötét kézben végtelennek tűnnek.

Habár a háború lázadozik még,
éneküket nem fojtják el a csőrök,
a rózsaliget illatot szór ismét,
nem fél, az ágyú rá hiába őrjög.

Május ma újra haragos, hatalmas:
őt táplálja most a kiontott vér is,
ifjúság, ki áradatot fakasztasz,
történjék bármi, erős fény vagy mégis.

Spanyolhon, legyen május akaratja,

szérűdbe öltözik, fölötte felhő-korsó.
A legelső fa a nyíló olajfa,
és nem lesz az ő vére sem utolsó.

Arat egész Spanyolhon, vele aratni oly jó.

A tűzvész

Tűzvész Európában, Európát tűz marja,
Oroszország kigyullad, és Spanyolhon is lángol,
haragos tűzvész csap fel a magasba,
és végtelen hevével száz szikrát szór.

Lovagolnak a máglyák,
száguldó fény üget most új utakra,
forró zászlóikat a földek várják,
győzelmes lángok csapnak csüggedt, beteg nyugatra.

Városokat tisztít, beléjük törve,
felhőkarcolókra zúdul, világít,
szobrokat taszít, harap széjjel szórva:
épületeket dönt le
a láng, úgy mállanak szét, mint kendők foszló rongya,
fut az éj, nap tűz messzi láthatárig.

Vágyak, repülőgépek
rettenetes viharja.
Lenin hatalmas árnya, már-már az égig ér fel
jeget vörösre marva,
sztyeppén, hegyen mostan tüzes folyó van,
arat és csokol égető hevével,
nyomor és bánat szakadozik ottan.

Mint mikor óriás nap holdas árnyat elosztat,
mint roppant szív kiterjed és mindent felszív, elnyel,
mint érkezése messzi, nagy koráll zátonyoknak,
a világot vérével beborítja a tenger.

Örömet hozó illat árad hozzánk,
ének száll, visszhangjukkal a bányák válaszolnak.

Lenin-képekkel beszél Spanyolország,
hajnali máglyák szavaival szólnak.

Áradatában megölt harcosoknak
védekezik Spanyolhon
gyülevész, hitvány hordák gyilkos tüzétől égve.
Útjain át a Pireneusoknak
máglyáit küldi megsebzett hágókon,

hogy Oroszonnal együtt lépjen ragyogó fénybe.

A katonaférj éneke

Szerelmemet ültettem hasadnak humuszába,
vérem visszhangja szólít, és szavammal elérlek,
és mint az eke várok, alattam a barázda:
aztán a mélybe érek.

Én barnám, kettős tornyod magaslik, szemed fényjel,
bőröm hitvese, égő itala életemnek,
eszelőm melled rám tör, vemhes üszöként érsz el,
éjszakámban kereslek.

Már úgy érzem, áttetsző vagy, mint egy finom kristály,
eltörsz egy érintésre, ettől remegek, félek,
ered katonabőröm teszi erőssé immár,
cseresznyénél keményebb.

Húsom tükre, két szárnyam magasba vivő röpte,
életet a halálban adok, azt kapom folyton.
Asszony, asszony, szeretlek, míg golyók vesznek körbe,
vágyammal száll az ólom.

Vad koporsók közt élek a veszélyt szimatolva,
itt fekszenek a holtak, gödör nélküli sír ez,
szeretlek, csókra vágyom, esztelen vágyom csókra,
míg porrá leszek, hitves.

A csatamezők mellett a szív röpít elébem,
és nem hül ki, nem enyhül alakodtól e homlok,
mint órjás száj érsz hozzám, harapásodat érzem,
fogadban éhes csókok.

Írj ide, hol csatázom, az árokba ülj mellém,
puskám neveddel dördül, füstjével neved írja,
szegény méhedet védem,, hol fogan új teremtmény,
fiad, ki apját hívja.

Fiúnk születik holnap, és ökölbe zárt kézzel,
győzelmi dal, gitárszó ünneplésére készül,
katonaéletemmel érek haza egy éjjel,
karmok, agyarak nélkül.

Most ölni kell, ha élni akarunk holnap, ölni.
Egy nap messzi hajadnak árnyába takaródom,
kemény lepedőn aiszom, amelyet te tudsz szőni,
álomban neved mondom.

Két könnyörtelen combod a szülés felé mozdul,
szelídítetlen ajkad, vadul harapó szájad,
robbanó magányomba, és rút magányomon túl,
csókod zarándok útján hozzám érkezni látlak.

Fiam békében él majd, most kovácsolom néki.
Csontok gyógyíthatatlan, rettentő óceánján
szíved, szívem hajózik, egy asszony és egy férfi,
kik csókok örvényében alámerülnek kábán.

Spanyolország parasztjához

Hív június, hív vérem,
hív Spanyolország földje,
hozzád fordul beszédem,
szóli tlak könyörögve.

Parasztember, ki meghalsz,
ki rázuhansz a rögre,
fájlalja az, hogy nem mar
németet, olaszt ölne
kemény földharapással:
spanyolom, iga gömleszt,
nyakadat megalázza,
mint akit megjelöltek,
elárulod a népet,
aki beveti földed,
nem késő, parasztember,
ébredj, ezt kérem tőled.

Fogdák és rabbilincsek,
sötétje börtönöknek,
balsors, fegyházak éhe,
ahol derékba törnek,
ezeket véded, nem mást,
amikor véded őket.
Fiaid veszte, átka
szerencsétlen szülőknek
hóhérnak lesz prédája,
miközben csontod görbéd,
búzát becstelenítve
elpusztítod a földed,
nem késő, parasztember,
ébredj, ezt kérem tőled.

Rettegnek sírgödörtől,
nyílik, zárul előtted,
mert a nép erejénél
nincs sír, ami erősebb,

csapatai a bűnnek,
szívei ördögöknek,
pordiktátorok, vérre
mohón vicsorgó szörnyek.

Heves tűzrohamokkal,
varázslatukkal győznek
vasseregek, órjasok
elébük bárha nőnek,
porba taszítják, végül
a porba söprik őket.

Nincs, ki az életen győz,
vért, ki lebír erővel,
szárnyal az élet, szárnyát
a szélbe szegzi ő fel.

Erő izmunkból árad,
forrásai örömek
mélyből feltörve, zengőn,
vulkánokként kitörnek.

Mi győzni fogunk holnap,
titánokat ki győz le,
a golyókra nevetve
azt kiáltjuk: Előre!
Ég, illatos a búza,
ő az egészség őre.

Ti a halálból vagytok,
senkik, senkik szülöttje.
Mi az életből lettünk,
miénk fák törzse, zöldje.

Győztesek leszünk végképp
gyásztorkokból kiszökve,
szabadok, tépett tollak
messzire szálló röpte,
győztesek, emelt fővel,
büszkén nézünk előre,
és ti, a legyőzöttek,
holtan hulltok gödörbe.

Nem késő, parasztember,
ébredj, ezt kérem tőled.
Spanyolhon jobb felére
idejekorán jöjj meg.
Hódítók ne falják föl
se testedet, se földed.

Pasionaria

Mint a madár halok meg énekelve,
a tiszta tollak oda visznek engem,
hol sokáig ragyognak legfénylőbben a dolgok.
Dalolva lágy gödörbe heverek le,
pihen a lélek, és ott él fejemben
a legszebb szépség, a szív tőle boldog.

Egy asszony, akár a magányos sztyeppe,
melynek lakói elevenek, bátrak,
hullám és tajték együtt mozdul benne,
szépségek városán az élet árad.

Mintha csókok indulnának utána,
csókjai spanyol sebnek,
mintha ő maga volna a föld, amelyre rálép,
mozdulatában egy nemzetnek gyásza,
lábának nyoma mintha földdé válnék.

Tűz táplálja őt, tűz lobbantja lángra:
növeszti, égeti, indítja útnak,
mint mandulafa, úgy borul virágba.

A hamu, bármily dermedt, a lábánál kigyullad.

Baszkföldi nő, szülöttje ásványoknak,
magyaltölgy, kő, hol nemes füvek nőnek,
ki azért született, jelezzen viharoknak,
hogy hitvese legyen valami büszke tölgynek.

Védelmezőid lesznek a hegyláncok,
növekedsz érzékeny fatörzsbe vésve,
ő mintázott, a szőlőkertek napja.
Bányász a föld mélyében, ki téged hallott, látott,
a süket folyosókon rálel a fogoly fémre,
a földön át kezedbe azt ajándéku adja.

Mint izzó széndarabkák, ragyogó ujjak, körmök
haragos tüzet fújnak fel az égig,
a szavakba vért öntesz, fenyegetők, vöröslők,
útjukon hajnalcsillag kigyúló tüze fénylik.

Karod könyörög, tajték lesz belőle,
csatázni kezd a széllel:
melled, ered járják a maguk útját,
mennyi dudva vár pusztító erőre,
mennyi szenvedés ég el
és mennyi nyomorúság.

Kovácsok műhelyükben terólad énekelnek,

Pasionaria, botjára ír a pásztor,
halász a vitorlákra rajzol, csókjával fest le.

Sötétlik déli felleg,
szabad asszony haragos szava vádol,
sebzett gazellák süllyednek vizekbe,
de felismerik tüzét fényjelednek,
gyertyaforrások gyúlnak, izzik a hangod egyre.

Már a kigyulladó mész heves füzével éget,
már a bányászaknak szólal meg nyíló szája,
anyja Spanyolországnak, végtelenség,
ki hajnalcsillagot lobbantasz lángra,
égő kiáltás, ami egeket tép.

Tigrisek és rabtartók, végetek nemsokára.

Spanyolország, az Andok hegylánca szól szavaddal,
vele szegények, elnyomottak szólnak,
hősök nőnek, pálmákra tűz a hajnal,
és tenéked köszönnek a pilóták, a holtak.

Téged hallunk, szavaid minket hívnak,
bennük délkörök, üllők és kabócák,
ajtók elé állnak a spanyol ifjak,
gitárok mezején át fut a szenvedő ország.

Égőn, így maradsz örökös füzeddel,
feledés felhős íve felett szállva,
az idő életedre, azon túllépni nem mer,
mint vak, ki hangszerén híd alatt játszik,
vén a híd homlokránca,
sebzett a hegedű, nem szól sokáig.

Kivéssett erőd fénylik, ragyog a végóráig,
benne heves láng villámai gyúlnak.
És annak, akit börtön mar halálra,
végső könnyei a hajadra hullnak.

Euzkadi

Olasz- és Németország kozmarta vitorlájuk
duzzasztva miránk törnek,
egyesültek, boruljon fölübénk gyászos árnyuk,
a legfeketébb pókok kegyetlen hálót szőnek.

Spanyolhon ellen jönnek, Spanyolhon lesz erősebb.

Spanyolhon nem magvacska,

és nem is egy város, se egy, se kettő,
nem akad, ki Spanyolhont kézbe kapja,
vessenek gonosz mérget földjére, tettük meddő.

A tengert nem nyelik le hódító, gögös bárkák,
amíg él egyetlen fa, nem vész oda az erdő,
egy téglafalat őriz, bárha porig alázzák,
árulók bárhogy gyötrik, Spanyolhon nem veszendő,
küzd, harap, dühe metsző,
míg egy fia él, mint kés, hiába ütik, vágják.

Míg mindenki el nem vész, addig nem vész el semmi.

Míg egy spanyol elállja a hódítóknak útját,
haragból kardot ver ki,
elveszhetünk? Hazugság!

Nézzétek, nemcsak ő él, a dolgok fordítottja,
hanem a kedvező is, és vele a jövődök
hatalmas hullámokkal, láthatár tengert őriz.
Acélból nem lesz szolga,
a bronz kemény marad, az eleven kő
nem lágyul, bárhogy verjék, üssék, ellenáll ő is.

Nem egy marad belőlünk, milliós nép,
„*fal vagyok!*” szól nem egy szív, nem is kettő,
szíveknek végtelenje, óriás kép.

Euzdakiban hányán hulltak el, oroszlánként,
nem tudom, egész város, nem is sejtem.
Lelkünkbe mar kiáltásként a csöndje,
bátorságát visszhangozza a mellem,
e hang Spanyolhon földjén zúdul át hömpölyögve.

Sírásra időt fecsérelni nem kell,
elszánt férfiak testén, bőrén átfut
a szabadság árama, mint a tenger.

Aki sír, aki könnyet hullajt rájuk,
panasszal szól ellenséges kövekhez,
akit egyetlen percig nem harcunk tüze éget,
abból nem lehet győztes, hanem csak lassú vesztes.

Vedd vissza a tiédet,
nem vész el hazánk földje.
Győzni fogok! a kiáltásunk ez lesz,
akkor senki se győz le.

Ha nem marad belőlünk, csak egyetlen magvacska,
Spanyolhont megmentjük egyetlen maggal.
Arcunkra fény világít, a győzelemnek napja,

mint mikor messzi hegyre ragyog közelgő hajnal.

A Manzanares ereje

Nincs, ki bronzhangot elfojtani tudna,
nincs, ki bronzhangom erejét legyűrje.
A csönd se térítheti másik útra,
szól szenvedélye, teszi dolgát kürtje.

Eleven tűzön edződött a hangja,
és lett erőssé kemény bronzba öntve,
indulok, hol áll az örök olajfa,
szavam megőrzi az olajfák csöndje.

Manzanares, köszöntlek,
legyőzhetetlen katonaruhádban,
mit együtt szőtt a golyó és folyópart,
kamasz szittyódra felöltötted bátran.

Ma folyó, aki azelőtt nem volt az,
nem volt egyéb, csak egy nyomorult fémcsepp,
alig jártak partodnak homokjában,
nem övezett se dicsőség, se élet.

Lövészárok-folyó vagy,
harcos haboddal nem bír senki, semmi,
úgy ragyogsz, mintha húsából a napnak
próbálták volna vizedet kimerni.

Lassú Manzanares, kit látok nagynak,
tengerek között tenger.
Tenger, folyó, idő, nap, erőt adó hatalmak,
titeket megsebezni nem tud semmilyen fegyver.

Vized kicsinyke sokaságként néz ránk,
Madrid folyója, védtelek és védlek,
olyan a város, mint kihívó gyémánt
oldaladon, drágaköve a fénynek.

Tán fáradt vagy, de nem győztek le téged,
indulóban a katona a frontra.
Szájából kabóca kezd énekelni,
és oldalán másik, hősi kabóca.

Hol agyar, mancs, mi meg tudná sebezni?

Hiénát űznek onnan,
ahová vágyott menni.

Madrid ott áll a hiénával szemben,
a nap fénye belengi.

Homokvár Madrid ellen,
folyó ütését nem sokáig bírod.

Ez áll mindenütt a falakra írva:
Madrid lesz a te sírod.

Manzanares folyója, vér árad az eredben,
nem gyengül el hulláma harcok habnak.

Csaták, rohamok ereje növeszti,
nősz folyó, milyen nagy vagy,
sebek mellékfolyóit sosem lehet kimerni.

Manzanares, immár tengerré válik
vörös és forró habbal,
Tajo, tengerek mossák a part fáit,
munkás reményét köszönti a hajnal.

Madrid, vizétől felfrissülsz, kilépve
szorongások, balkonok homályából,
falad vérvörös színeit Ígérve
a rubint messziség hajnala lángol.

A katonákat üdvözlük a nyárfák
növényi reggeleknek erejével,
kórházakban gyógyuló csontok várják,
hogy az öröm fénye hozzájuk ér el.

Nemzetekre rázúdul Madrid lelke,
a végtelenbe ér a Manzanares,
és beleírja a történelembe
ez idő ízét, győzhetetlen ár lesz.

JEGYZETEK

[¹] Miguel Hernández Gilabert (Orihuela, 1910 – Alicante, 1942) [[vissza](#)]

ISBN 978-963-89346-6-6
ISSN 0866-4420

Felelős kiadó Simor András

Felelős szerkesztő Tabák András

2012 Vasas-Köz Kft. nyomda
Felelős vezető Badó Géza

Terjeszti a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság
